

Серед дослідників відсутні представники адміністративно-правової науки, у той час як багато аспектів санкціонованого втручання в торговельне мореплавання мають адміністративно-правовий характер. По-перше, багато норм, що визначають межі правомірної діяльності на морі є адміністративно-правовими, по-друге, акти санкціонованого втручання здебільшого являють собою примусові заходи (затримка суден, огляд, морські арешти і т. д.). Тому, з одного боку, представники науки морського права лише констатуючи наявність актів санкціонованого втручання в торговельне мореплавання не ставили питання про правову природу цих актів і порядок їхнього застосування, з іншого боку — представники науки адміністративного права при дослідженні сутності, видів і сфери дії адміністративно-правових норм і засобів забезпечення їхнього дотримання зовсім випустили з уваги велику групу норм адміністративного права, що є специфічними в залежності від дії в просторі і за колом осіб, що регулюють відносини в сфері торговельного мореплавання, а також залишили без уваги специфічні примусові заходи (міри попередження, припинення), що застосовуються при протиправній поведінці в цій сфері суспільно-економічного життя [2].

Таке відношення адміністративно-правової науки до визначених вище проблем практики не могло відбитися на підготовці таких актів як Кодекс України про адміністративні правопорушення, Адміністративно-процесуальний кодекс України й інших нормативних актів, передбачених у Концепції розвитку законодавства України у 1997–2005 рр. [3]. Розробка цих актів є складовою частиною проведеної в Україні адміністративної реформи, тому звертання до адміністративно-правових проблем санкціонованого втручання в торговельне мореплавання має не тільки теоретичне, але і серйозне практичне значення, оскільки від вирішення цієї проблеми залежить: визначення місця і значення адміністративно-правових норм у регламентації порядку торговельного мореплавання, вивчення правової природи засобів, названих у науці морського права засобами санкціонованого втручання у торговельне мореплавання; аналіз стану правової регламентації основ і порядку їхнього застосування в залежності від місця протиправної поведінки — у відкритому морі, прилеглий зоні, виключній (морській) економічній зоні, територіальному морі і внутрішніх водах та практиці застосування норм, що регламентують цей порядок; вплив міжнародних норм, правил і стандартів на формування законодавства України, що визначає підстави і процедури застосування адміністративно-правових засобів втручання в сферу торговельного мореплавання; аналіз правового статусу органів і осіб, що здійснюють таке втручання; розробка рекомендацій про підвищення якості національного законодавства й інших нормативних актів, які містять норми адміністративного й адміністративно-процесуального права, що регламентують підстави і процедуру санкціонованого втручання в торговельне мореплавання, і пропозиції по удосконаленню статусу органів та осіб, що застосовують ці примусові заходи.

Література

1. Конвенція ООН по морському праву от 10 декабря 1982 года / Конституция для океанов (UNCLOS 82): Учебно-методическое пособие / Сост. Е. В. Додин, С. А. Кузнецов; Под. ред. С. В. Кивалова // Библиотека журнала "Торговое мореплавание". — 1998. — №3/II.
2. Е. В. Додин, В. В. Серафимов. Санкционированное вмешательство в сфере торгового мореплавания: Учебное пособие. — Одесса: Юридична література, 2001.
3. Концепція розвитку законодавства України на 1997–2005 рр. — К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 1997. — 122 с.

УДК 351.713

О. В. Тодошак

канд. юрид. наук, доцент кафедри адміністративного та фінансового права ОНЮА

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПОРУШЕНЬ В МИТНИХ ОРГАНАХ

Забезпечення законності в діяльності митних органів та їх посадових осіб нерозривно пов'язане із запобіганням їхнім корупційним діям, оскільки найважливішим фактором забезпечення законності діяльності всіх державних структур, у тому числі митних органів, служить попередження та рішуча боротьба з корупцією. Тому керівництво Митної служби України з особливою увагою сприйняло Постанову Верховної Ради України "Про підсумки розгляду звіту Голови Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією" від 26 лютого 2002 р., доповіді

голови Координаційного комітету по боротьбі з організованою злочинністю, Голови Служби безпеки України, Міністра внутрішніх справ України про стан боротьби з організованою злочинністю, а також доповіді Генерального прокурора України про стан прокурорського нагляду в сфері боротьби з організованою злочинністю.

У ньому відзначено, що правоохоронними та іншими державними органами за останні роки проведена значна робота по попередженню корупції, оскільки існує безпосередня залежність рівня організованої злочинності від масштабів корупції в державних органах. Тим більше, що практично жоден документ, який характеризує соціально-економічну та політичну ситуацію в Україні, а також становище справ зі злочинністю, не обходиться без згадки про корупцію. Однак саме поняття “корупція” не має визначення у законодавстві і часом використовується з різним змістом.

Етимологічно термін “корупція” походить від латинського слова *corruptio*, що означає “псування, підкуп”. Ці два слова визначають різне розуміння корупції. У Кодексі поведінки посадових осіб по підтриманню правопорядку, прийнятому Генеральною Асамблеєю ООН 17 грудня 1978 р. говориться: “Хоча поняття корупції повинно визначатися національним правом, слід розуміти, що воно охоплює вчинення чи не вчинення будь-якої дії при виконанні обов’язків в результаті вимагання, чи прийняття подарунків, обіцянок чи стимулів або їх незаконне отримання кожен раз, коли має місце така дія чи бездіяльність” [1].

Таким чином, тут під корупцією розуміють підкуп, продажність посадових осіб та їх службова поведінка, яка здійснюється в зв’язку з отриманою чи обіцяною винагородою. Таке розуміння корупції існує не тільки в сучасній вітчизняній кримінології, а й у зарубіжній. Наприклад А. І. Долгова визначає корупцію як “соціальне явище, що характеризується підкупом-продажністю державних та інших службовців і на цій основі корисним використанням ними в особистих або в вузько групових, корпоративних інтересах офіційних службових повноважень, пов’язаних з ними авторитету та можливостей” [2]. У підкупі одних осіб іншими вбачає суть корупції інший відомий кримінолог Н. Ф. Кузнецова [3].

Однак вважаємо правильним більш широке розуміння корупції як соціального явища, що не зводиться тільки до підкупу, хабарництва. Особливо це стосується дій співробітників митних органів. Так, частково, коротке та містке визначення корупції міститься в Довідковому документі Організації Об’єднаних Націй про міжнародну боротьбу з корупцією: “Корупція — це зловживання державною владою для отримання вигоди в особистих цілях” [3].

Як соціальне явище корупція конкретно виявляється у здійсненні різних корупційних діянь, частина з яких є злочинними та переслідується в кримінальному порядку. Чинний Кримінальний кодекс України дає підстави відносити до корупційних такі злочини, як шахрайство, присвоєння та розтрату, що вчиняються з використанням службового становища, зловживання посадовими повноваженнями, незаконна участь в підприємницькій діяльності, отримання хабаря, службовий підлог, перешкоджання законній підприємницькій діяльності, обмеження конкуренції та ряд інших злочинів, що вчиняються державними службовцями органів місцевого самоврядування із використання свого службового становища (в широкому розумінні цього слова) в корисних, інших особистих чи групових цілях, у тому числі, — управління у сфері митної системи. Тоталітарний характер управління, існування великої кількості обмежень та заборон, багатоступеневість апарату, необхідність при вирішенні різних господарських та побутових питань проходити безліч інстанцій, досягати узгодження на різних рівнях, тим більше при відсутності належної гласності та демократичного контролю — все це створювало сприятливі умови для корумпованості.

В умовах переходу України до ринку корупція серед державних та муніципальних чиновників в Україні отримала додатковий імпульс.

Організована злочинна діяльність корумпованих, вищих посадових осіб, які зрослися із власне кримінальними елементами, за останні роки набула рівня реальної загрози конституційним основам державного ладу в Україні, стала негативно впливати на внутрішню і, значною мірою, також на зовнішню політику держави та її сприйняття в цивілізованому світі. Реалізація злочинних та корисних інтересів певних великих організованих злочинних груп та злочинних організацій, які прагнуть контролювати, зокрема, правоохоронні органи і судову систему, постійно призводить до великих соціально-економічних втрат, реально гальмує розвиток держави, має вкрай негативні політичні наслідки тривалої дії.

Усвідомлюючи відповідальність за майбутнє Української держави, Верховна Рада України доручила своєму Комітету з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією за участю Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України та інших органів

державної влади здійснити моніторинг законодавства, спрямованого на боротьбу з організованою злочинністю, підготувати та внести у червні 2003 року на розгляд Верховної Ради України законопроекти про внесення змін у Закони України “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю” та “Про боротьбу з корупцією”, здійснити аналіз антикорупційного законодавства різних країн світу з метою визначення кримінально-правового поля корупційних діянь та імплементації його норм до діючого законодавства України.

Відповідно до цього акту Верховної Ради України, а також розпорядження КМУ від 4 січня 2003 року, Держмитслужба розробила та затвердила план боротьби з корупцією в своїй системі, у першу чергу звернула увагу на підвищення якості внутрішньовідомчого контролю за дотримання законності посадовими особами, які знаходяться на службі в цій системі.

Література

1. Международная защита прав и свобод человека: Сборник документов. — М., 1990. — С. 323.
2. Криминология: Учебник для юридических вузов / Под общ. ред. А. И. Долговой. — М., 1997. — С. 501.
3. Кузнецова Н. Ф. Коррупция в системе уголовных преступлений // Вестник Московского ун-та. Серия 11. Право, 1993. — С. 21.

УДК 342.9.001.73:351.84-053.6

Д. М. Диновський
канд. пед. наук, доцент, директор Рівненської філії
Київського університету права

ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА У ФОРМУВАННІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Проблема трансформації сучасного адміністративного права як галузі права, як науки, як навчальної дисципліни у формуванні ювенальної політики України, реалізації проблем правонаступності поколінь, відтворенні людського потенціалу, підготовці молодшої управлінської еліти — є актуальною. Адже вихід України із системної кризи, її доля в майбутньому залежатимуть від нашої молоді, від прийдешніх поколінь, які мають забезпечити загальнонаціональну тенденцію до глобалізації суспільного розвитку держави.

“У ході внесення змін до Конституції України, передбачених законопроектом, який запропонував Президент України, — зазначає професор В. Б. Авер’янов, — слід приділити більшу увагу питанням, пов’язаним з потребами прискорення адміністративної реформи” [1].

Розглядаючи ювенальну політику як специфічний і цілісний напрямок у державній політиці взагалі, як практичне втілення системи ідей та теоретичних положень про роль і місце молодого покоління в суверенній, незалежній, демократичній, соціальній, правовій державі, що забезпечує спільно з державними, громадськими та іншими інституціями, фізичними і юридичними особами вирішення питань виховання, освіти, праці, відпочинку, побуту, духовного і фізичного розвитку підростаючого покоління та гарантує його права, свободи, а також ефективно захищає ці права і свободи у випадку їх порушення, — слід окреслити окремі проблеми.

1. Як зазначає письменник Максим Стріха: “Понад рік ми чекали офіційної інформації про результати Всеукраїнського перепису, проведеного в грудні 2001 року. При цьому загальне скорочення чисельності населення було прогнозованим — тільки ледачий не писав останнім з часом про “демографічну катастрофу” і “вимирання українців”. І справді, коли напередодні нового, 2003 року Державний комітет статистики нарешті оприлюднив прикінцеві цифри, населення держави станом на 5 грудня 2001 року, за уточненими даними, становило 48 млн. 457 тис. осіб (1989 року нас було 51 млн. 452 тис. — на 3 мільйони більше!). Натомість ніхто не брався з упевністю передбачити результати перепису щодо національного складу населення. А тим часом це питання мало не лише суто наукову, а й політичну вагу” [2].

Таким чином, явище депопуляції, яке вперше за історію України розпочалось у 1991 році (тобто “демографічний хрест” — коли смертність перевищила народжуваність) має тенденцію до поглиблення: народжуваність зменшилась на 35%, а смертність зросла майже на 19%. Згідно зі статистичними даними середній показник смертності немовлят в нашій державі становив 12,2%, показники смертності від хвороб системи кровообігу найвищі серед країн Європи. Катастрофічно зростає кількість захворювань, особливо